

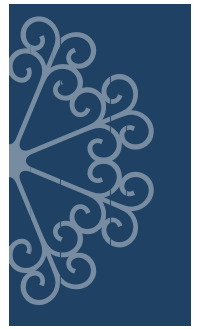

ישיבת מיר ירושלים Yeshivas Mir Yerushalayim

בית מדרש

גיליון שבועי
לתלמידי, בוגרי
וידידי ישיבת מיר

210

פרשת וארא

זמני כניסת ויציאת השבת

ר"ת	★	🕒	
18:11	17:33	16:18	ירושלים
18:09	17:36	16:35	תל אביב
18:16	17:55	16:38	ציריך
17:38	17:18	16:09	וינה
18:13	17:57	16:41	אנטוורפן

דבר הישיבה

ללמוד את סוגיית 'עשרת המכות' בעיון

בשיחה שנשא מרן ראש הישיבה הגרנ"צ **פינקל** זצ"ל לבני הישיבה אמה, כי עם קצת התבוננות בפסוקי התורה כפשוטם, מגיעים לידי התפעלות והתרגשות גדולה מהנפלאות שראו עם ישראל ביציאת מצרים. סיפורי התורה אינם סיפורי דברים בעלמא, אלא באו לחבר אותנו בשייכות עמוקה לאותם הנסים הגדולים. נתאר לעצמנו את מכת דם, היאך ברגע אחד כל המים שבארץ מצרים נהפכו לדם, וגם באותו הבית, ליהודי היה מים ולמצרי היה דם. נתאר לעצמנו את מכת צפרדע, כיצד יצאו רבבות צפרדעים מצפרדע אחת שעלתה מן היאור, ונתפזרו בכל ארץ מצרים. נתאר לעצמנו את מכת כינים, איך כל החרטומים גם הם ניסו להוציא את הכינים ולא יכלו עד שאמרו: "אצבע אלקים היא" (שמות ח, טו). וכן בכל מכה ומכה, כל אחד יכול לתאר לעצמו על פי פסוקי התורה ומדריש חז"ל, את הנפלאות העצומות שהיו שם. אי אפשר ללמוד את כל זה מבלי להתפעל מנפלאות הקב"ה ולהוסיף השגות בגדלות ה'.

עלינו לדעת, הוסיף מרן רה"י הגרנ"צ ואמה כי אין כל הבדל בין 'פרשת משפטים' שבאה ללמדנו את דיני ממונות, ובין פרשיות אלו שבאו ללמדנו את גדלות ה'. וכשם שכל אחד מבין שצריך להשקיע בלימוד פרק 'שור' שנגח את הפרה, ובלימוד ט"ו נשים פוטרות צרותיהן, כמו כן כל אחד צריך להבין שעשרת המכות ויציאת מצרים הן 'סוגיא' שלימה המוטלת עלינו ללומדה, אמנם בלימוד סוגיא זו, ה'הרגש' הוא החלק העיקרי בלימוד - צריך ללמוד כל מכה ומכה, ולהבין מה אנחנו לומדים ממנה. אכן הלומד סוגיא זו ומעמיק בה זוכה להרגיש את נפלאות וגבורות הקב"ה, וקונה קנין גדול בקרבה והשגת אמונת ה'.

מתורת רבותינו

התורה מרחבת דעתו של אדם

ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה (ו, ט).

בשיחה שנשא מרן ראש הישיבה הגאון רבי **רפאל שמואלביץ** זצ"ל בערב מלחמת המפרץ, באותם ימים של מתח ודאגה, הביא את דברי האוה"ח הק' על הכתוב (שמות ו, ט) "ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה", כי לצד שלא היו בני תורה לא שמעו, ולזה יקרא קוצר רוח כי התורה מרחבת דעתו של אדם, והנה מבואר לנו מדברי האוה"ח הק' כי התורה מרחבת דעתו של אדם שיוכל להכיל בתוכו לא רק את קושי המצב של עכשיו, אלא גם את מה שמובטח אח"כ, וזהו מה שמוטל עלינו בשעה קשה כזאת.

הגדש"פ - מיר

והוסיף, עת צרה היא ליעקב, האומות מתגרות זו בזו, ומתגרות בישראל, ויש הרבה שחוששים ויראים מפני

מיהו בן חורין אמיתי

הוציאנו מעבדות לחירות

ואני אקשה את לב פרעה (ז, ג).

(אבות פ"ו מ"ב) "אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה", ודרשו זאת מהכתוב (שמות לב, טז) "והלוחות מעשה אלקים המה והמכתב מכתב אלקים הוא חרות על הלוחות", "אל תקרי 'חרות' אלא 'חירות'". והיינו שהעוסק בתורה וכל מעשיו ופעולותיו הם לאחר התבוננות אם הם אסורים או מותרים, ובכך משליט את שכלו על תאוותיו ורצונותיו, והוא הבן חורין האמיתי! אבל מי שאינו שומר תורה ומצוות רח"ל, הינו 'עבד נרצע' ליצרו הרע ולתאוותיו והם המוליכים אותו בכל דרכיו".

כאשר עומד אדם ומתבונן בכל ענין יציאת מצרים, חובה עליו להתבונן על המטרה העיקרית של יציאת מצרים - להיות בעלי בחירה ולעבוד את הקב"ה.

שיחות הגרנ"צ

בביאור מה שהכביד הקב"ה את לב פרעה, הסביר מרן ראש הישיבה הגרנ"צ **פינקל** זצ"ל, כי הנהגת הקב"ה עם פרעה היתה באופן של מידה כנגד מידה, הקב"ה נטל ממנו את הבחירה בטוב ומנע ממנו לשוב בתשובה, משום שאף הוא נטל מישראל את הבחירה, שהרי פרעה שעבד את כלל ישראל, ושוב לא יכלו לבחור בטוב ולעשות כרצונם ככל בן חורין, אלא היו מוכרחים להשתעבד לרצון פרעה לחלוטין. ולפיכך נהג בו הקב"ה מידה כנגד מידה ונטל ממנו את כח הבחירה, ומנע ממנו לבחור בטוב ולשוב בתשובה על מעשיו.

והוסיף: "ישנם כאלו הסבורים שאדם שאינו שומר תורה ומצוות הינו בעל בחירה גדול יותר, שיכול הוא לעשות כל שברצונו, ואילו השומר תורה ומצוות כביכול אינו בוחר את מעשיו. אך כבר לימדנו חז"ל

מנהג דרכם של רשעים

ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים (ט, כז).

רצו חז"ל לומר בזה, והלא מקרא מלא הוא, כיצד הקשה פרעה את ליבו כשאף היתה רווחה, ואם כן מה היה צורך לחזור ולהכניס תחת כלל את הנאמר

שח מרן המשגיח **רבי יחזקאל לוינשטיין**: אמרו חז"ל, כי כך דרכם של רשעים אשר בעת צרה צועקים, ומשנענו חוזרים לרשעתם. לכאורה מה

מתורת רבותינו

במפורש בתורה.

אמנם גילו לנו חז"ל דבר גדול, כל נטעה ונחשוב, כי כאשר נכנע הרשע בעת צרה הרי הוא נכנע באמת

מן השפה ולחוץ, אינה אלא מדרכיהם של הרשעים. נמצא איפוא שלא היתה כניעה והכנעה מעולם.

יד יחזקאל

הלימוד המאלף מהברד שנעצר באוויר

ויחדלו הקולות והברד ומטר לא נתך ארצה (ט, לג)

לא נתך, לא הגיע, ואף אותן שהיו באויר לא הגיעו לארץ (רש"י).

הקשה מורינו הגאון רבי אליהו ברוך פינקל זצ"ל, מה צורך יש בנס זה עבור המצרים, ומאי אכפת לן אם

הברד שהיה באוויר היה מגיע לארץ?

אלא, למדים אנו מכאן שכל דבר ודבר בא בשליחותו של הקב"ה, ואף הברד העומד באוויר אינו נתך לארץ אם לא נשלח על ידי הקב"ה, ומאחר שהקב"ה עצר

את השליחות של הברד לאחר תפילתו של משה, שוב לא נתך ארצה אף שכבר היה באוויר.

משלחן רבי אליהו ברוך (עמ' רס"ג)

עיון בפרשה

האם מכת בכורות שקולה כנגד כל המכות?

בפרשתנו כי בפעם הזאת אני שולח את כל מגפותי אל לבך וגו' (ט, יד). וברש"י למדנו שמכת בכורות שקולה כנגד כל המכות.

והנה מכאן ג"כ מוכח שמכת בכורות קשה מכולם, דהא כאן גבי ברד כתיב את כל מגפותי ללמד שהיא קשה מכולן, וא"כ קשה היה לו להפחידים במכת ברד תחילה דהא היא שקולה ככולם. אלא על כרחך צריכים לומר דמכת בכורות היא קשה מכולם אף כנגד מכת ברד משום הכי התחיל להפחידים במכת בכורות תחילה ולא במכת ברד.

לפ"ז יובנו דברי רש"י כאן, דכתיב את כל מגפותי, להורות שמכת ברד שקולה כנגד כולם, א"כ קשה קושיא הנזכרת לעיל למה לא פתח בה תחילה, לכך מתרץ דמכאן למדים שמכת בכורות היתה שקולה כנגד כולם וגם נגד מכת ברד, לכך פתח להתרות תחילה במכת בכורות.

ה. רבי יצחק הלוי מהמבורג זצ"ל

הגה"צ רבי יצחק הלוי איש הורוויץ אב"ד אה"ו (המכונה רבי איציק'ל המבורג) מתרץ בדרך הרמז: חז"ל אומרים כי על המטה של משה רבינו היה חקוק סדרן של מכות בראשי תיבות "דצ"ה, עד"ש, באח"ב", ומשה רבינו היה מביט במטה ויודע איזו מכה תבוא כעת על פרעה. אבל כאשר הגיעו לבאח"ב, שבה מופיע פעמיים האות ב"ת, האחת מרמזת על מכת ברד והשנייה על מכת בכורות, לא היה יכול לדעת מהו סדר המכות, אלא שהסביר אומרת כי המכה הקשה ביותר, היא זו שתהיה האחרונה, שהרי לא מסתבר שקודם תבוא המכה הקשה ולאחריה הקלה ממנו. ומכיון "שמכת בכורות קשה מכולן ושקולה כנגד כל המכות" הסיק מכך משה רבינו כי המכה השביעית תהיה מכת ברד הקלה ממנו.

וזהו שאומר רש"י "למדנו מכאן" - דהיינו מכך שמכת ברד קדמה למכת בכורות, אנו יכולים ללמוד "שמכת בכורות שקולה כנגד כל המכות.

"למדנו מכאן שמכת בכורות שקולה כנגד כל המכות", תמה הילד ושאל: הלא הפסוק הזה מוסב על מכת ברד, ומה ענינה של מכת בכורות לכאן?

השיב לו המלמד, כי אחד מגדולי ישראל, רבינו תם מאורליינש, אמר, שצריך לקרוא בדברי רש"י: מכאן שמכת בכורות שקולה כנגד כל המכות, וכוונת רש"י באמת למכת ברד, אשר רק התבואה שבכרה ובשלה כל צרכה סבלה ממכה זו, כמו שנאמר אחרי כן (פסוק לא) "הפשטה והשעורה נכתה, כי השעורה אביב והפשטה גבעול, והחטה והכוסמת לא נכו, כי אפילות הנה".

אבל שכלו הישר של פעוט זה, לא יכול היה לקלוט במוחו את הפירוש הזה לדברי רש"י, שכל דבריו נוחים וקלים, והוא פנה אל המלמד ואמר לו: "ל, שהיה כתוב ברש"י בראשי תיבות: מכאן שמ"ב שקולה כנגד כל המכות וכוונתו היתה באמת שמכת ברד שקולה כנגד כל המכות. אבל המעתיק הראשון או המדפיס שבא אחריו טעה וחשב שהאותיות שמ"ב הן ראשי תיבות "שמכת בכורות", וכתב והדפיס כן מפורש בשגגה.

ג. החיד"א מעיד על גירסא אחרת

החיד"א מעיד: אני ראיתי חומש עם רש"י על קלף, נדפס בפאריס שנת רמ"ו, וכתוב שם בפשיטות "מכת בצורת" (כ"כ בספרו זרוע ימין על הגדש"פ).

ד. תירוץ של הגאון הרבי ר' העשיל זצ"ל

יישוב חריף מתרץ הגאון הרבי ר' העשיל מקרקא זצ"ל, עפ"י מה דאיתא ברש"י (לעיל פר' שמות) בפסוק "אם מאן אתה לשלח את עמי הנה אנכי הורג את בנך בכורך" ופרש"י "ומכת בכורות באה באחרונה, ולמה פתח בה להפחידים תחלה, אלא ללמדך שהיא קשה מכולם".

הקושיא עולה מאליה, מכת בכורות מאן דכר שמי, והרי כאן מיירי במכת ברד?

על דברי רש"י אלו נשפכו הרבה דיו, הרבה פירושים נאמרו לבאר וללבן את דבריו. אף אנו נדרש לקושיא זו, ונביא בזה ה' מהלכים מטיבי לכת בדברי רש"י.

א. תירוץ של רבינו תם

הרא"ם מתרץ בשם רבינו תם מאורליינש 'מכת בכורות' צריך לומר "בכורות" (בבית פתוחה ווא"ו שרוקה), והכוונה לברד שנלקה בו האביב הממהר להתבכר, שהוא שקולה כנגד כל המכות.

והקשה עליו המהר"ל זצ"ל בגור אריה ממה שכתב רש"י (לעיל פר' שמות) בפסוק "הנה אנכי הורג את בנך בכורך" שמכת בכורות קשה מכולם, ואם נפרש כאן את דברי רש"י על מכת ברד, יהיו דבריו סותרות זה את זה.

ומתרצים המפרשים (ראה שפ"ח ועוד), דודאי בעיני פרעה היה קשה מכת בכורות, אבל בעיני העם היה קשה מכת ברד יותר, שלא היה להם מה לאכול.

ב. תירוץ של הב"ח - בימי חורפו

הגה"צ רבי יואל סרקיש (הב"ח) זצ"ל, היה כידוע - עוסק בתיקוני נוסחאות וגרסאות, הסרת שיבושים וטעויות הדפוס, ואין לך כמעט דף גמרא שלא הגיהו הב"ח, אם בתלמוד גופא או ברש"י ותוספות. ותיקן מה שקלקלו המעתיקים או המדפיסים.

מספרים, כי בהיותו עדיין פעוט כבן חמש שנים, ומלמדו למד אתו פרשת וארא עם פירוש רש"י, כשהגיע לפסוק דן המדבר על מכת ברד, "כי בפעם הזאת אני שלח לכם את כל מגפותי אל לבך", והקריא המלמד לפניו את דברי רש"י שם: "את כל מגפותי"

ימים מקדם

מבאר רבותינו

מעלין בקודש

לפנינו טופס ייחודי מגנוזך במדינה ובו בקשת ההתאזרחות של מרן המשגיח הגה"צ רבי חיים זאב פינקל זצ"ל שהוגשה בפני ממשלת המנדט בשנת תש"ו. ניתן לראות גם את שמות ילדיו, מרן ראש הישיבה הגאון רבי אריה לייב זצ"ל, הגאון רבי משה זצ"ל, ובנותיו מרת חסידה ע"ה (לימים אשת יבדלח"ט המשגיח הגה"צ רבי אהרן חדש שליט"א) ומרת שפרה ע"ה (לימים אשת יבדלח"ט הגאון הגדול רבי אביגדר נבצל שליט"א)

הכרת הטוב - במשנת מרן רה"י

דקות תחושותיו של מרן ראש הישיבה הגר"ח שמואלביץ, בהכרת טובה והחריפות הרבה בה הדגיש את החיוב להכיר טובה, הינן פרשה מופלאה כשלעצמה. היה מטריח את עצמו למרחקים ומיטלטל בדרכים בתאו של סנדר מקפץ, כדי להשתתף בשמחת כלולותיו של תלמיד משיבה אחרת, אשר "כיבדו" בכך שבא לשמוע אצלו "חבורה"...

בחור מתלמידיו הסיע אותו לסעודת "שבע ברכות". כשהגיעו למקום, ביקשו מרן רה"י הגר"ח שיתלווה אליו, אולם הבחור השיב כי עליו לסדר עניין שיארך כמחצית השעה. "אני ממתין לך", אמר הגר"ח, "לא אטול את ידי עד שובך". הבחור החליט להישאר לסעודה. בסעודה דאג הגר"ח בראש ובראשונה שתינתן לבחור מנה יפה, וכל העת השגיח כדי לוודא שאכן הוא אוכל לשובע.

בעל הבית שבביתו התגורר מרן רה"י הגר"ח בשנחא, היה יהודי פשוט. למרות שידוע היה הגר"ח כאדם שקשה לגרוור אותו לשיחת חולין, היה מבלה עם האיש שיחות ארוכות וריקות תוכן. הדבר עורר רוגז ופליאה כאחד - רוגז על האיש המעז לבטל את ראש הישיבה בהבליו, ותמיהה על הגר"ח המרשה לעצמו לבטל מתלמודו כדי לשוחח שיחות חסרות שחר עם יהודי נטול כל לחלוחית של תורה.

כשנשאל על הנהגתו החריגה לא הבין את השאלה: "מה פירוש? האיש פתח בפני את ביתו, ומה עם הכרת הטוב?"

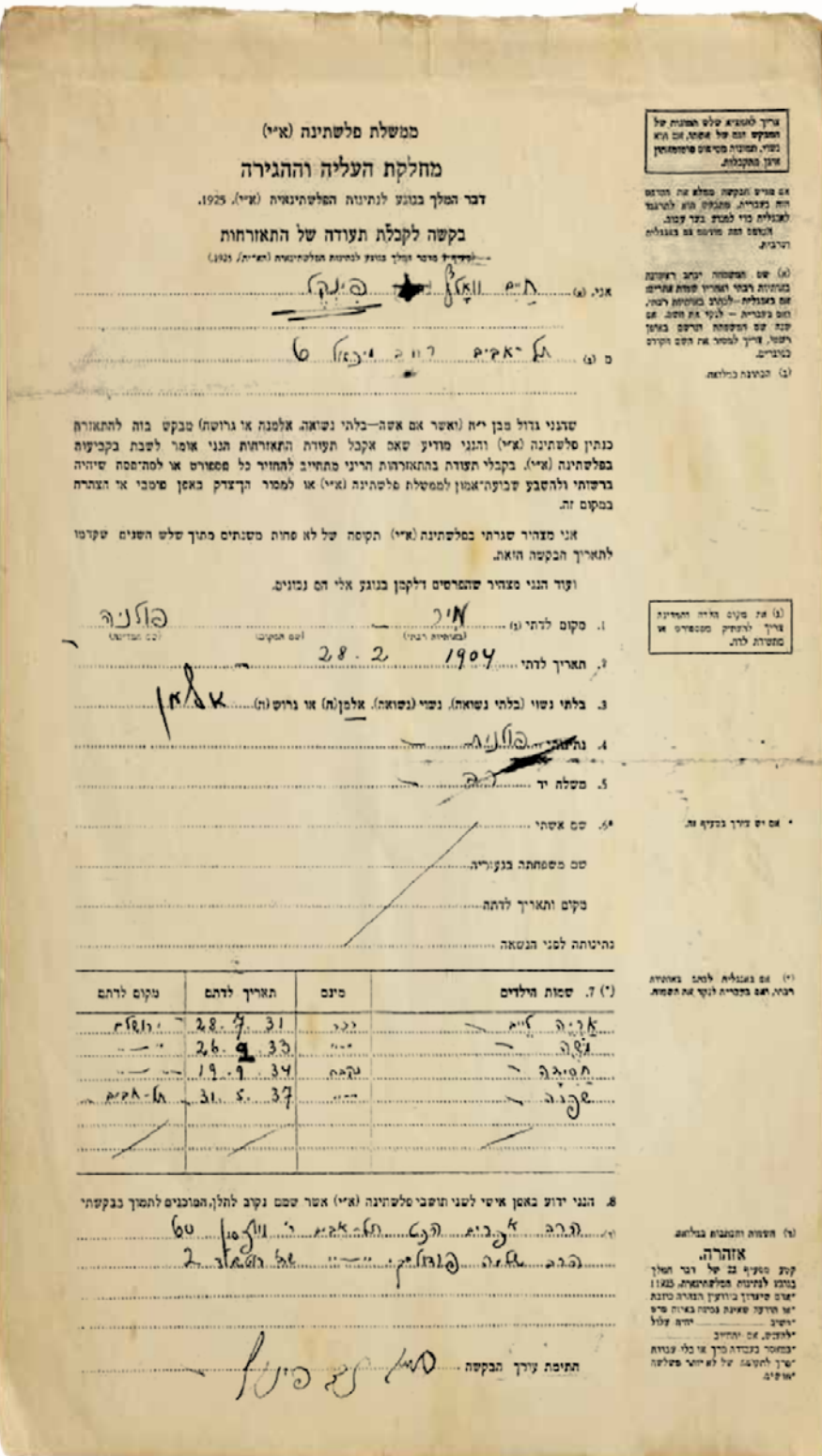
בערוב ימיו, כשעלה האיש ארצה והתגורר בעיר מרוחקת, טרח מרן רה"י הגר"ח לבקרו מספר פעמים (מח ולב, עמ' ק"ט).

בסוגיה זו דרש מרן רה"י הגר"ח: במכת דם נאמר (ז, יט) "ויאמר ה' אל משה אמור אל אהרן קח מטן ונטה ידך על מימי מצרים וגו' ויהיה דם", ופירש רש"י: "לפי שהגין היאור על משה כשנשלך לתוכו, לפיכך לא לקה על ידו לא בדם ולא בצפרדעים ולקה על ידי אהרן". וכן כתוב במכת כינים (שם ח, יב) "ויאמר ה' אל משה אמור אל אהרן נטה את מטך והך את עפר הארץ והיה לכנים בכל ארץ מצרים", וגם שם פירש"י: "לא היה העפר כדאי ללקות על ידי משה לפי שהגין עליו כשהרג את המצרי ויטמנהו בחול, ולקה על ידי אהרן".

אמר מרן ראש הישיבה הגר"ח שמואלביץ זצ"ל, רואים אנו מכאן יסוד גדול, עד היכן מגעת מידת הכרת הטוב, שהרי אעפ"י שהיה בדין להכותם, ומשה עצמו היה צריך להכותם, אך כיון שקיבל טובה מהיאור והעפר לא לקו על ידו.

כל כך חשובה מידה זו, הוסיף מרן רה"י הגר"ח, שאפילו העפר והמים הדוממים, לא ידעו ולא יבינו, אך מ"מ מכיון שנהנה מהם נתחייב להכיר להם טובה.

כאשר האדם חש ומרגיש בנפשו את גודל החיוב לזה שהיטיב עמו, כוחו גדול מאד ואין גבול ליכולתו לעשות הכל עם מיטיבו ולשלם לו את טובתו (שיחות מוסר - עמ' ש"כ).

תר"י - תרנ"ח / תיאורים חיים

נועם ועל כן הוקירוהו והעריצוהו. קשריו ההדוקים עם תלמידיו נמשכו גם שנים רבות אחר שעזבו את הישיבה ונכנסו למעגל החיים.

ההערה אליו לא פחתה בחלוף השנים. מדי דברם בו זכרו התלמידים את ימיהם מקדם בישיבה, ובאוצר זכרונותיהם היו רגעיהם במחיצתו של רבי חיים לייב היקרים שבזכרונות. וכה כתב תלמיד מאותם הימים בזיכרונותיו:

"כארבעים שנה עברו לפני היותי בישיבת מיר ופגשי את ר' חיים לייב ועדיין עתה איני יכול לשכוח את עיניו הנפלאות". הוא מתאר את פגישתו הראשונה עם ר' חיים לייב והוא ממשיך: "מפני ברק עיניו לא ראיתי אותו".

כך חברו בראש הישיבה, רבי חיים לייב, גם פשטות גאונית בלימוד התורה, גם קסם בהרצאת שיעוריו הנפלאים, גם חוס לב של אמן חינוכי ואב לתלמידיו - והפכוהו לאגדה עוד בחייו.

שעורר בנפשי אהבה עמוקה ושאיפה לנחלת העבר. מתמיד זה היה צנוע וחולני - ובכל זאת עסק בלימודים 20 - 48 שעות ביממה. פעמים היה רבי חיים לייב נגש אליו ונוזף בו בחיבה על שהוא ממעט בשינה, והוא היה עונה לו: 'נוח לי בכך'.

"בדרך כלל היו עוברים על מסכת אחת עם כל המפרשים, אבל הרשות היתה נתונה לכל בחור שסיים את המסכת ללמוד עוד מסכת אחת על דעת עצמו.

"באחת עשרה בבוקר היה רבי חיים לייב בא לישיבה, הוא לא היה מתיישב אלא מתהלך הלך ושוב, מן הפתח ועד הבימה. ארשת פניו העידה עליו שהוא מכין עצמו להגיד את שיעורו. שעה קלה לפני הצהרים היה ניגש אל הבימה, וטופח בידו על הספר המונח לפניו. מיד קמה ההמולה לדממה... בחורים תפסו ארבעה שלחנות גדולים וכבדי משקל והעמידום בעיגול ופינו מקום באמצע, הבחורים עמדו מסביב לשולחנות וגמרות פתוחות בידיהם, שורה בתוך שורה. העומדים בשורה הראשונה ספריהם על השולחנות והעומדים מאחוריהם - הגמרות על כתפי חבריהם.

"משנכנסו כולם לשמוע את ה'פה מפיך מרגלית' זה כפי שכינו אותו בני הישיבה, ניגש רבי חיים לייב לקרן זוית במקום הפנוי. ישב על כסא שהגיש לו אחד הבחורים בהדרת כבוד והחל לקרוא את שיעורו. הוא דיבר בקול צלול, לא רם, בורו את הענין לעמקו עד שלא נשאר מקום לשאלה. מבלי להזכיר את שמות המפרשים, הקיף את כל פירושיהם הקושיות והתירוצים, הסבירים והאירים וכל דבר שיצא מפיו היה ברור ומפורש. לעתים היה בחור נועז מפסיקו בשאלה שהכין מראש. רבי חיים לייב שמע באורך רוח ואם מצא ענין בשאלה - נשא עיניו המאירות מן הספר אל השואל ולאט לאט במלים מעטות ענה לו תשובה כהלכה.

יחסו החם והלבבי אל תלמידיו הקנו לו מוניטין. הוא הכיר את כל תלמידיו ויוד לעומק תכונותיהם הנפשיות. רבי חיים לייב ידע עד כמה גדול כוחו של כל אחד בתורה בשקידה ובידאת שמים. דבר לא נעלם מעיניו החוקרות אך השוקות. הוא רעה את תלמידיו במקל

בשורות שלפנינו נביא מספר תיאורים חיים שהשתמרו אודות חיי הווי הישיבה בתקופת ראש הישיבה מרן הגאון רבי חיים לייב טיקטינסקי זצ"ל, המעידות על העבר המפואר והעשיר לצד חיי הדחקות והדלות, אשר על רקע זה גדלה והתפתחה הישיבה והיתה למעצמה תורנית עולמית.

אחד התלמידים תיאר וכתב באותה תקופה: "כמעט כל תלמידי הישיבה היו בני עניים וחיו על התמיכות ועל התרומות של תושבי העיר. כל תלמיד היה מקבל 75 קופיקות ועליהן היתה פרנסתו כל ימות השבוע חוץ משבתות וימים טובים, שאז היו מוזמנים לסעודה בבתי התושבים. מן הסכום של 75 היה על התלמיד לשלם 20 קופיקות שכר דירה לשבוע, לחם 32 קופיקות, ובידו נשארו 23 קופיקות שבהן היו גריסין בשני קופיקות ליום. הוציאו בכל יום ששי שתי קופיקות לדמי מרחץ, 2 קופיקות כביסת לבנים והשאר לתיקון הנעלים והפוזמקאות שהיו קרועים תמיד".

"בית הישיבה היה בבנין גדול של קומה אחת, באולם אחד גדול שהשתרע לכל אורך הבית ולרחב. ליד הקירות עמדו 14 שלחנות גדולים וארוכים, לכל שלחן ספסלי עץ בלתי מהוקצעים, ארוכי מדה. לכל שלחן היה שם ותואר. "שלחן הרב" וכדומה. שלחן הרב היה ראשון במעלה וכבוד גדול היה לבחור לשבת ליד שלחן זה. היו גם שלחנות ממדרגה נמוכה, כגון "שולחן מאחורי התנור" שם ישבו התלמידים במדרגות הנמוכות יותר. בישיבה למדו כ-300 בחורים מבני י"ד עד כ"ה, אברכים בעלי זקן. כולם היו מסוגרים ללמוד גמרא בעצמם. וביניהם גם מצוינים בידיעותיהם, למדנים חריפים ומתמידים".

"שעות הלימוד הרשמיות היו עד תשע, בשתי הפסקות: שעה לארוחת צהרים ושעה למנחה ולמערבי, אולם גם אחרי השעה תשע נשארו כארבעים-חמישים בחורים שהיו לומדים עד חצות הלילה. זוכרני גם, נער בן ט"ו, שהיה לומד משמונה בבוקר עד שלוש אחר חצות. לעיתים כאשר עברנו ליד הישיבה בשעת ליל מאוחרת, היינו שומעים את קולו הדק והנוקב של המתמיד, 'אמר אביי, והיה בו מעין נזיפה וגערה,

מעומק ליבנו הננו לשגר ברכת מזל טוב
 לידיד הישיבה הנכבד
 הר"ר **משה גרינהוט** הי"ו
 אנטוורפן
 לרגל **אירוסיה הבן**
הבה"ח שלמה יהודה ני"ו
 עב"ג בת ידידנו הנכבד
 הר"ר **משה בנימין הלוי דאפפעלט**
 הי"ו
 אנטוורפן-ירושלים
 בשעטומ"צ ולמזל טוב
 ברכתנו שלוחה מהיכלי התורה
 למשפחות החשובות
 שיהא לקשר של קיימא ולבנין עדי עד
 ויזכו לרוות רוב נחת דקדושה מהם מכל
 יוצ"ח מתוך שמחה וטוב לבב